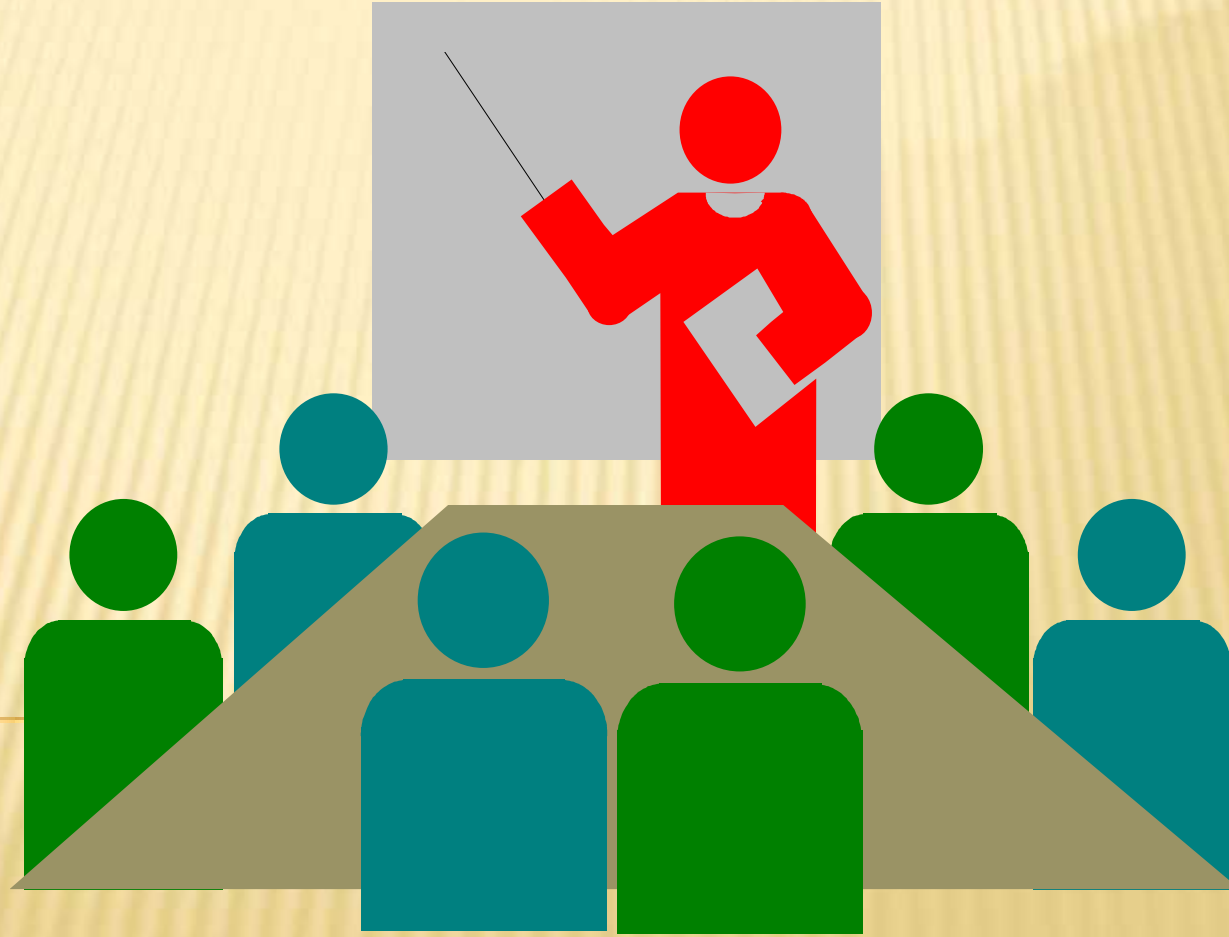

DİŞ HEKİMLİĞİ TARİHİ

**TARİH;
GEÇMİŞ ZAMANLARI
İNCELEYEREK YAŞADIĞIMIZ ANI
DAHA İYİ ANLAMAMIZI VE GELECEĞİ
DAHA SAĞLIKLI DEĞERLENDİREBİLMEMİZİ
SAĞLAYAN BİR BİLİM DALIDIR.**

**DİŐHEKİMLİĐİNİN MEVCUT DURUMUNU
ANLAYABİLMEMİZ, GELECEKTE OLABİLECEK
GELİŐMELERİ TAHMİN EDEBİLMEMİZ VE BU
GELİŐMELERE KATKIDA BULUNABİLMEMİZ,**

**MESLEĞİMİZİN GEÇMİŐİNİ İYİ BİLMEMİZ
İLE MÜMKÜN OLACAKTIR.**

GEÇMİŞE DAİR Tıp ve Diş Hekimliği tarihi kaynaklar

Hastalık etkileri içeren canlı kalıntıları (fosiller, iskeletler, mumyalar),

- Tedavi kanıtları içeren kalıntılar (iskeletler, mumyalar),
 - Tedavi amacıyla kullanılmış aletler,
- Tıp ve Diş hekimliği konularında bilgi veren sanat yapıtları,
 - Yazılı kaynaklar,
- Günümüzde yaşayan ilkel kabilelerin yaşam tarzları

DIŞ HEKİMLİĞİ TARİHİNİN 18.YÜZYILA KADAR OLAN BÖLÜMÜNÜ
GENEL TIP TARİHİ İLE BİRLİKTE İNCELEMELİK GEREKİYOR.

ÇÜNKÜ BU TARİHE KADAR TIP VE DIŞ HEKİMLİĞİ BİRBİRİNDEN
AYRILMAMIŐTIR.

BU YÜZYILDAN SONRA TIPTAN AYRILARAK BAĞIMSIZ MESLEK DALI
HALİNE GELMİŐTIR.

**TIBBİ DÜŞÜNCELER, HASTALIKLAR
VE TEDAVİLERİ
İNSANLIK TARİHİ KADAR
ESKİDİR.**

**BUNUN NEDENİ DE HASTALIKLARIN
İNSANLIK İLE BİRLİKTE VAR OLMASIDIR.**

**DİŞ TEDAVİLERİNE YÖNELİK UYGULAMALARIN
M.Ö 3000'LI YILLARDA
YAPILDIĞINA İLİŞKİN BULGULAR VARDIR.**

NEOLİTİK DEVİRLERDEN ELE GEÇEN KEMİK VE FOSİLLER
İNCELENDİĞİ ZAMAN, BU DÖNEMLERDE İNSANLARIN
DİŞLERİ İLE İLGİLİ PROBLEMLERİNİN

DİŞ ÇÜRÜKLERİNDEN ÇOK;

YENİLEN, SERT, KUM VE TOPRAK İLE KARIŞMIŞ,
ÇİĞ YİYECEKLERDEN DOLAYI MEYDANA GELEN

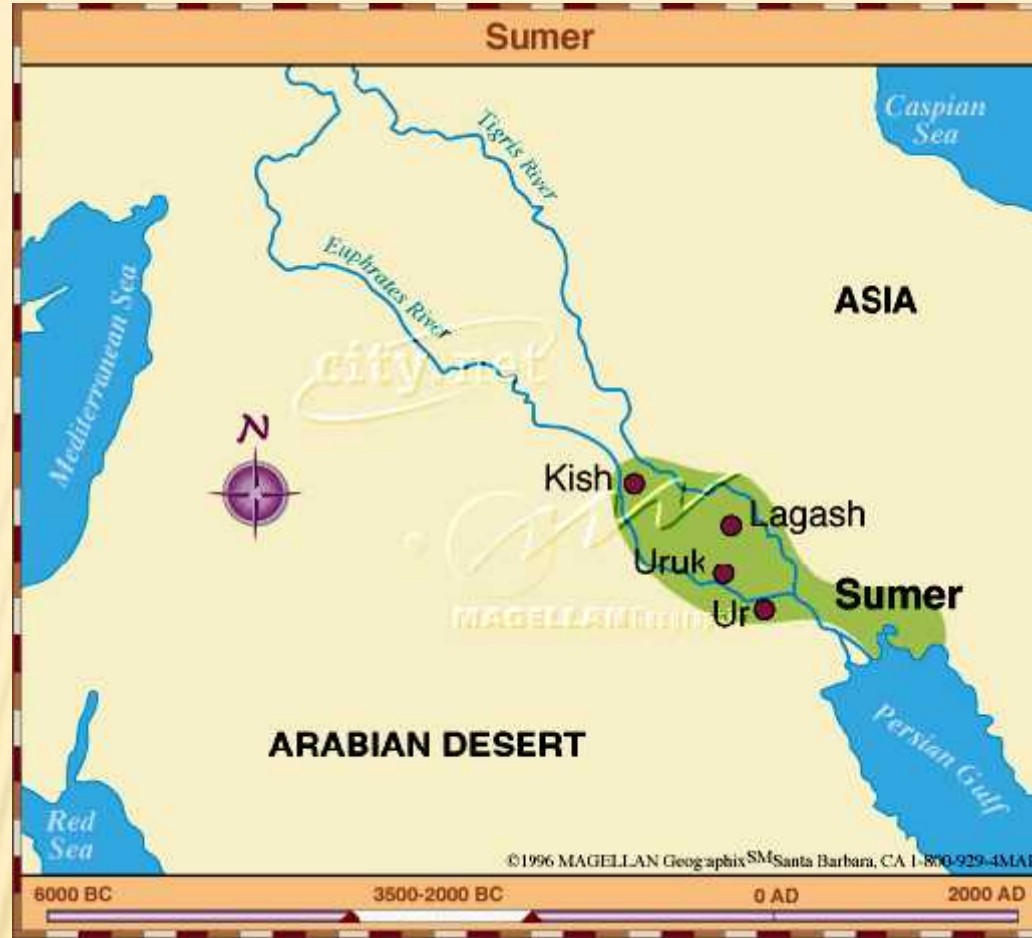
DİŞ AŞINMALARININ

OLDUĞU TESPİT EDİLMİŞTİR.

ESKİ ÇAĞLARDA DIŞ HEKİMLİĞİ

MEZOPOTAMYA

(SÜMER- BABEL-ASUR)

UYGARLIĞIN BEŞİĞİ OLAN MEZOPOTAMYA'DA İLK
KURULAN UYGARLIK **SÜMERLERDİR.**
DAHA SONRA DA **BABİL** VE **ASUR** UYGARLIKLARI
HÜKÜM SÜRMÜŞTÜR.

TÜM BU UYGARLIKLARA AİT İKİ BİN YILLIK BİLGİ
BİRİKİMİ ASUR KRALI **ASUR BANİPAL** TARAFINDAN
KİL TABLETLERE YAZILMIŞ

VE

MÖ 700 YILINDA BAŞKENT OLAN **NİNOVA**'DA
KURULAN BİR KÜTÜPHANEDE TOPLANMIŞTIR.

**BU DÜZENLİ KÜTÜPHANECİLİK SİSTEMİ SAYESİNDE
100.000 KADAR TABLET GÜNÜMÜZE KADAR
ULAŞABİLMİŞTİR.**

**BU TABLETLER ARASINDA PEK ÇOK TIBBİ YAZIYLA
BİRLİKTE, DIŞ AĞRISI İLE İLGİLİ BİLGİLER DE
BULUNMAKTADIR.**

**ANCAK DIŞLER ÜZERİNE UYGULANAN CERRAHİ
GİRİŞİMLER İLE İLGİLİ BİLGİLERE
RASTLANILAMAMIŞTIR.**

**DIŞ ÇÜRÜKLERİNE KURDUN NEDEN OLDUĞU
DÜŞÜNÜLMÜŞTÜR.**

YERYÜZÜNDE İLK OLARAK **HAMMURABİ** YASALAR İLE HEKİMLERE TOPLUMSAL VE YASAL SORUMLULUKLAR GETİRİLMİŞTİR.

MISIR

**MISIR İMPARATORLUĞU, MÖ 3000 YILLARINDA NİL
NEHRİ ÇEVRESİNDE YERLEŞMİŞ, OTORİTEYE
DAYALI, DÜZENLİ BİR DEVLETTİR.**

**MISIR,
İLKEL DÜNYANIN TIP MERKEZİDİR.**

MISIRLI HEKİMLER:

**- DOLAŞIMIN MERKEZİNİN KALP OLDUĞUNU
BİLİYORLAR,**

-SOLUNUMDAN HABERDARLAR.

-NABZI DA BİLİYORLAR

HASTA MUAYENESİNDE:

- GÖZLE KONTROL,

-ELLE MUAYENE,

-KULAKLA DİNLEME,

-DIŞKI VE İDRARIN MUAYENESİ GİBİ YÖNTEMLERİ

KULLANMAKTAYDILAR.

MISIRLILARA ÖZGÜ BİR İŞLEM OLAN
ÖLÜLERİ MUMYALAMA İŞLEMİ,
YALNIZCA DİNSEL AMAÇLA YAPILMASIYLA BİRLİKTE,
İÇ ORGANLAR HAKKINDA BİLGİ VERMESİ
BAKIMINDAN DA TIPLA DA İLİŞKİLENDİRİLEBİLİR.

ESKİ MISIR'DA **AKCİĞER** VE **KEMİK TÜBERKÜLOZUNUN**
YAYGIN OLDUĞU, **SİFİLİZ** VE **KANSERİN** OLMADIĞI
MUMYALARDAN ÖĞRENİLMİŞTİR.

**ESKİ KRALLIK DÖNEMİNDE (MÖ 2664- 2155) TIP
GELİŞMİŞ BİR MESLEKTİR.**

MISIR DİLİNDE
HEKİM 'SNJW' OLARAK YAZILIR

HİYEROGLİF DİLİNDE İSE HEKİM
YATAY BİR OK VE BUNUNLA BİRLİKTE BİR YAĞ
KAVANOZU

İLE İFADE EDİLİR.

HEKİMLERİN KENDİ ARALARINDA

BAŞ HEKİM,

BÖLGE HEKİMİ

YÜKSEK HEKİM

OLARAK ADLANDIRILAN HİYERARŞİK SINIFLAMA

VARDIR.

HEKİMLER HİYEROGLİFLERİNDE UZMANLIK

ALANLARINA GÖRE İFADE EDİLİRLER.

HEREDOT (MÖ 490-425) MISIRLI HEKİMLERİN

GÖZ,

DİŞ,

BAŞ,

BAĞIRSAK, İÇ HASTALIKLARI

ŞEKLİNDE UZMANLAŞTIKLARINI, HER HEKİMİN TEK BİR

HASTALIĞIN TEDAVİSİ İLE UĞRAŞTIĞINI İFADE

ETMİŞTİR.

BİLİNER EN ESKİ HEKİM **İMHOTEP** (MÖ 2780 YILLARI),

TIP ALANINDA EN GÖZE ÇARPAN MISIRLIDIR VE

SONRAKİ KUŞAKLAR TARAFINDAN TIP TANRISI

OLARAK KABUL EDİLMİŞTİR.

MISIRDA DIŞ TEDAVİSİ İLE UĞRAŞAN HEKİMLER DİĞER
HEKİMLERDEN FARKLI OLARAK 'SNJW' ŞEKLİNDE
ADLANDIRILMAZLARDI.
HİYEROGLİFLERDE DE BİR GÖZ VE YATAY FİLDİŞİ İLE İFADE
EDİLİRLERDİ.

ESKİ MİSİRDA DİŞ TEDAVİSİYLE UĞRAŞAN İLK HEKİM,
HESİ-RE (MÖ2600) DİR.

HESİ-RE, 'HEKİMLERİN VE DİŞ HEKİMLERİNİN ŞEFİ'
UNVANINA SAHİPTİR.

ESKİ MİSİRDA DİŞ TEDAVİSİ OLARAK UYGULANAN
YÖNTEMLER, DOLGU, KRON-KÖPRÜ UYGULAMALARI,
KÖK DOLGUSU, ÇEKİM VE APSE DRENAJİ İDİ.

MİSİRLİLERDE AĞIZ TEMİZLİĞİ İLE DİŞ TEMİZLİĞİ EŞ
ANLAMLIYDI.

AĞZIN VÜCUDUN İLK GİRİŞİ OLDUĞUNU İFADE
ETMİŞLERDİ.

DİŞLERİ SİVRİ ŞEKİLLİ YAPILAR OLARAK
RESMETMİŞLER,

MANDIBULAYI DA ÇİĞNEME KEMİĞİ OLARAK
TANIMLAMIŞLARDIR.

HİYEROGLİF İLE YAZILMIŞ PAPIRÜSLER ESKİ MİSİR UYGARLIĞINI
AYDINLATAN ÖNEMLİ KAYNAKLARDIR.

BUNLARIN ARASINDA, 1872 TARİHİNDE **GEORGE EBERS**
TARAFINDAN BULUNAN PAPIRUSLAR DENEYSEL TEDAVİ
KONUSUNDAKİ EN ESKİ YAPITLARDAN BİRİSİDİR.

BU PAPIRUSLARDA, DİŞETİ İLTİHAPLARI, DİŞ AŞINMALARI,
PULPA İLTİHAPLARI VE DİŞ AĞRILARI HAKKINDA DA
BİRÇOK BİLGİ VARDIR.

AYRICA, BU HASTALIKLARIN TEDAVİSİNDE KULLANILAN
YAKI VE BİTKİ ÖZÜ İÇEREN YÖNTEMLER ANLATILMIŞTIR.
DİŞLERİ GÜÇLENDİRMEK İÇİN REÇETELER VE DİŞ
AĞRILARINI DURDURMAK İÇİN DE ÇİĞNEME
TABLETLERİNDEN DE SÖZ EDİLMİŞTİR.

EDWIN SMITH TARAFINDAN 1862 YILINDA BULUNAN
PAPİRUSLARDA DA BAŞTAN VÜCUDUN ALT KISIMLARINA
DOĞRU BİR SIRALAMAYLA İNEN, SİSTEMATİK OLARAK
DÜZENLENMİŞ TOPLAM 48 ADET OLGU SUNUMU VARDIR.

SUNUMLAR, KAFATASI HASARINDAN, OMURGA
HASARLARINA KADAR ÇEŞİTLİ OLGULARIN TANI,
TEDAVİ VE PROGNOZUNU HAKKINDA BİLGİLER
VERİR.

HER SUNUMDA KISA BİR BAŞLIK, KONULAN TANININ
ÖZETİ VE KISA FAKAT AÇIK BİR İFADEYLE PROGNOZ
YAZILIDIR.

SONUÇ İSE ÜÇ ŞEKİLDE İFADE EDİLMİŞTİR:

-TEDAVİ EDİLEBİLİR BİR HASTALIK,

-TEDAVİ ETMEK İÇİN UĞRAŞILMASI GEREKEN BİR
HASTALIK VEYA

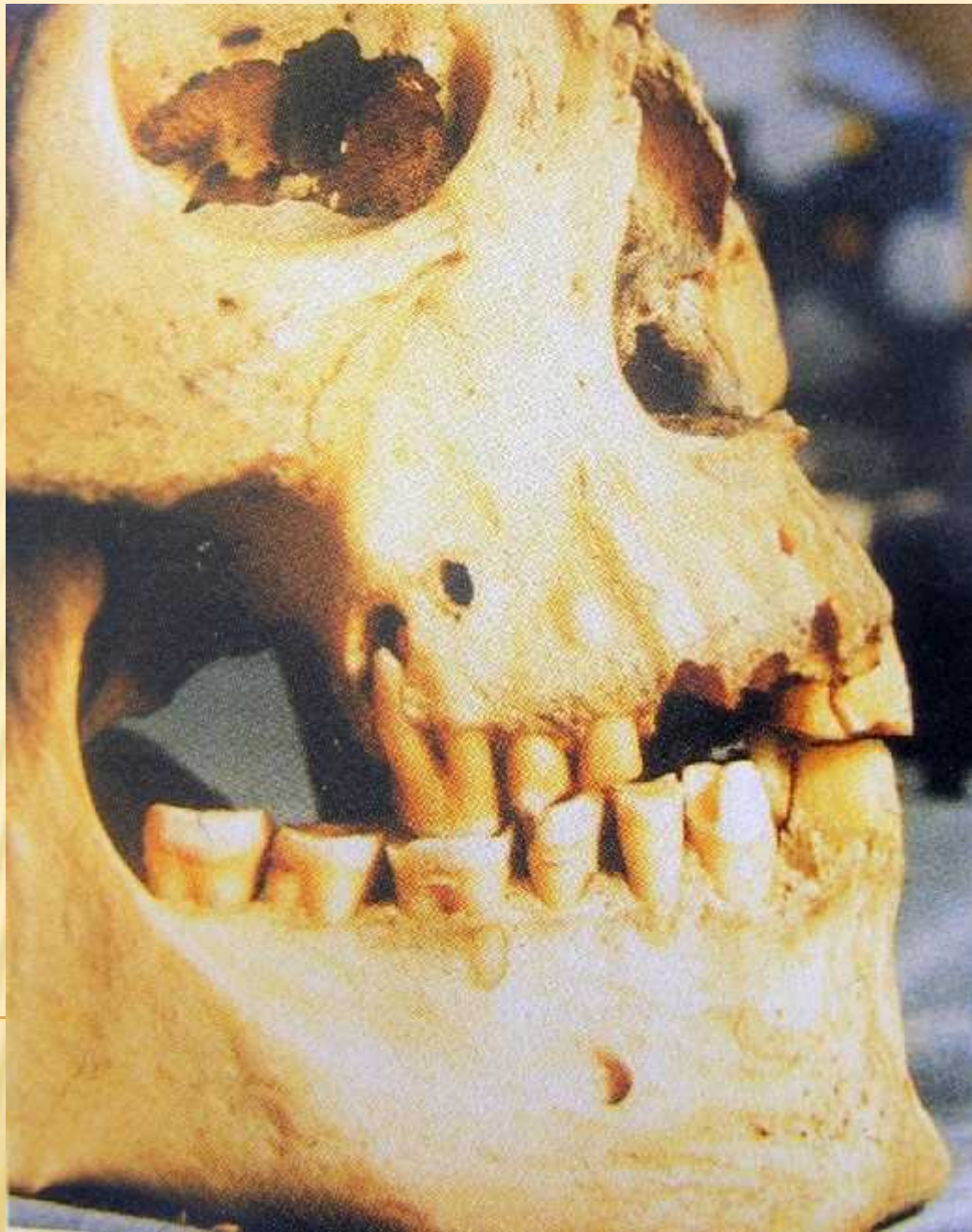
-TEDAVİ EDİLEMEZ BİR HASTALIK.

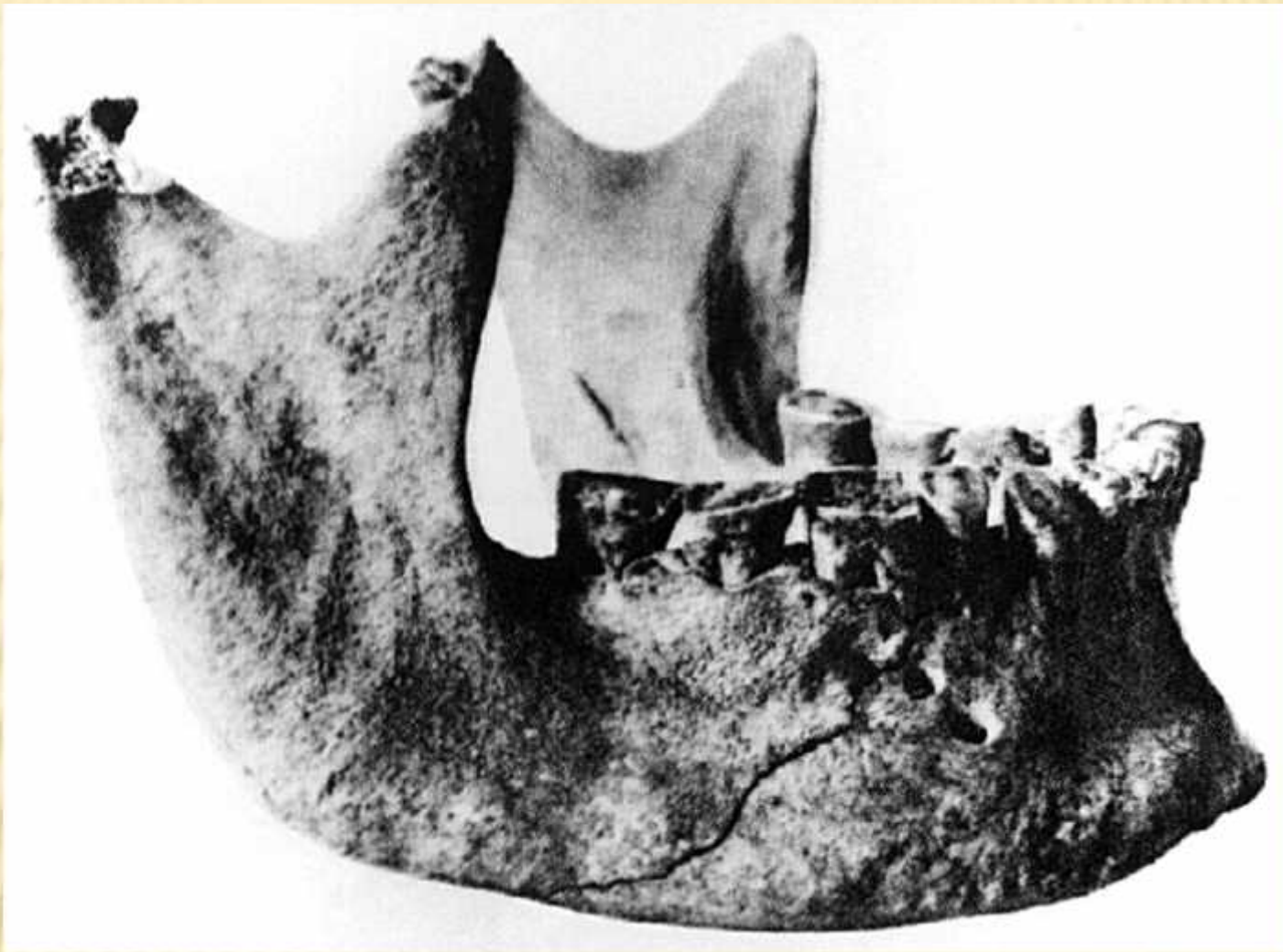
BU PAPIRÜSLERDE ÇIKIK MANDİBULANIN YERİNE
YERLEŞTİRİLMESİNDE HEKİMİN ELLERİNİ NASIL
KULLANACAĞI ŞU ŞEKİLDE ANLATILMAKTADIR:

‘BAŞPARMAĞINI AĞIZ İÇİNE RAMUSUN BİTİMİ ÜZERİNE,
DİĞER 4 PARMAĞININ İKİSİNİ DE AĞIZ DIŞINDAN HASTA
ÇENESİNİN ALTINA YERLEŞTİRECEKSİN VE ÇENEYİ YERİNE
OTURTACAK ŞEKİLDE AŞAĞI VE ARKA YÖNDE HAREKET
ETTİRECEKSİN’.

BU PAPIRÜSLERDEKİ OLGULAR İÇİNDE DİŞ HASTALIKLARIYLA İLGİLİ OLANLARI DA VARDIR. BUNLAR İÇİNDEKİ EN İLGİNÇ ÖRNEK, MÖ 2900-2750 YILLARI ARASINDA YAŞAMIŞ BİR ERKEK MANDIBULASIDIR.

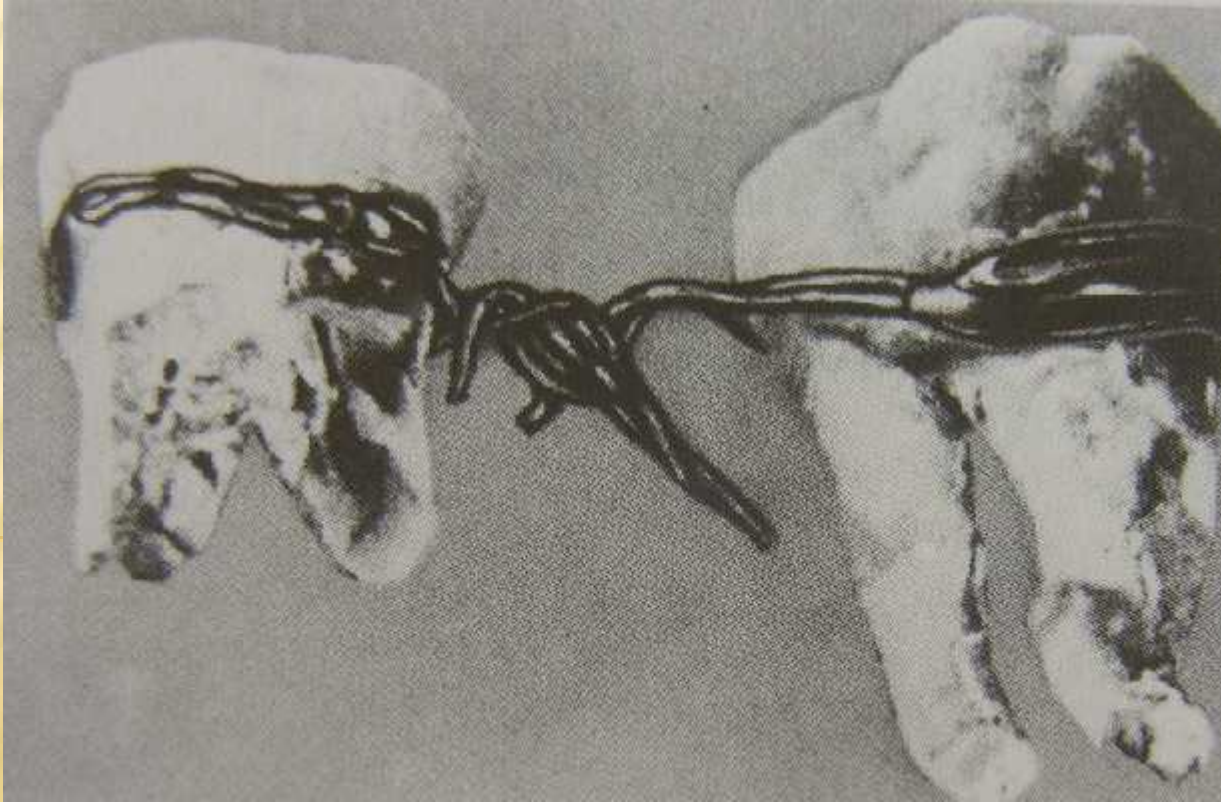

ANTİK MİSİR'DA DIŞ HEKİMLERİ TERAPİSTTEN
ZİYADE, GÖZLEMLERİNİ EN İNCE DETAYINA KADAR
NOT EDEN, ARAŞTIRMACI İDİLER. UYGULADIKLARI
TEDAVİLER DE DENEME YANILMA YÖNTEMİ İLE ELDE
ETTİKLERİ DENEYİMLERİNİN SONUÇLARIYDI.

MISIRLILAR PROTETİK RESTORASYONLARLA DA İLGİLENMİŞLERDİR. BU KONUDA İLK ÖRNEK 1914 YILINDA BULUNAN MÖ 2500 YILINA AİT BİR MEZARDA BULUNMUŞTUR.

DİĞER BİR ÖRNEK DE 1952 YILINDA BULUNMUŞTUR.

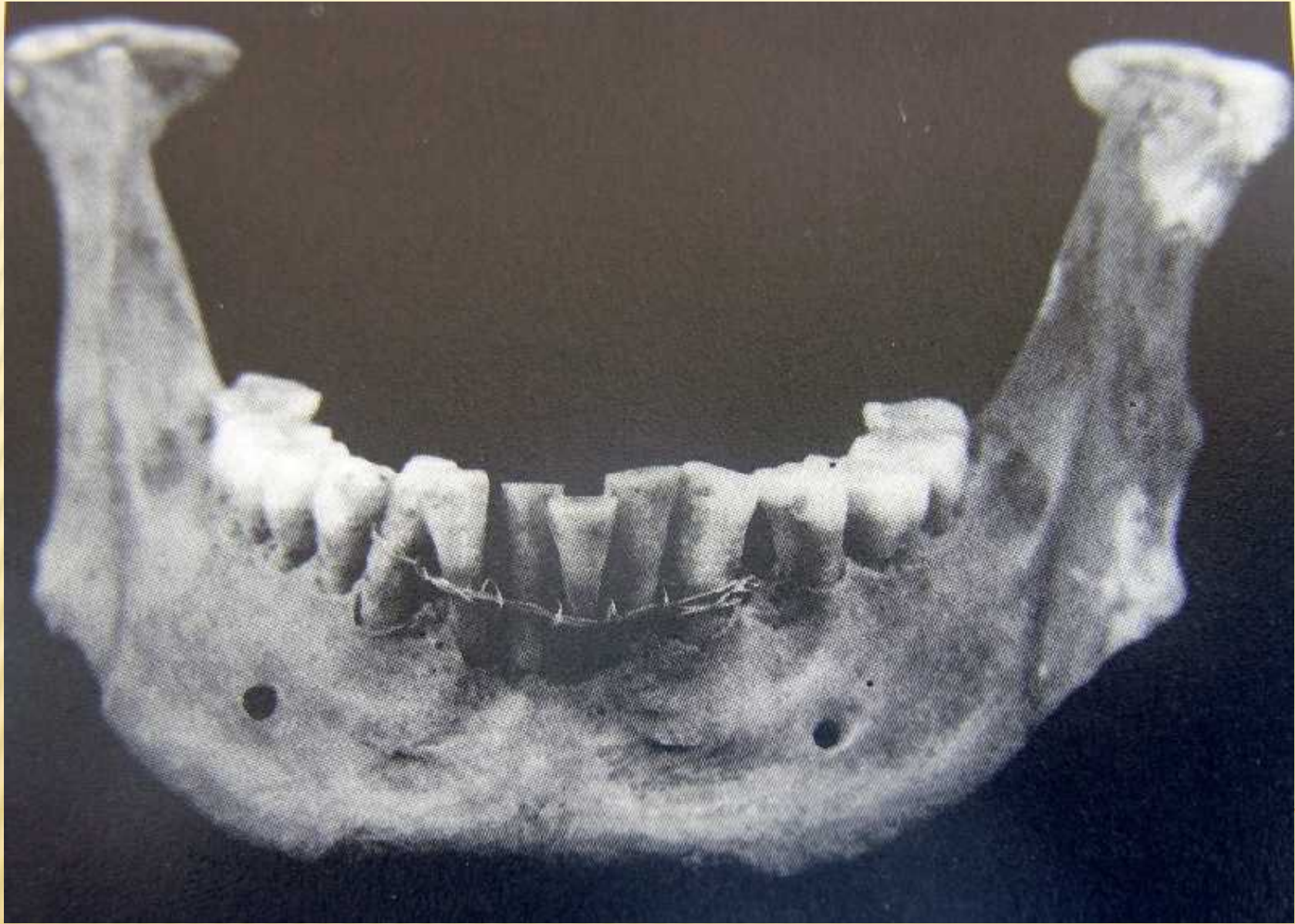

FİLİSTİN VE SURİYE
(FENİKELİLER)

BU BÖLGEDEKİ DİŞ HEKİMLİĞİ UYGULAMALARINA
İLİŞKİN EN ÖNEMLİ BULGU 1862 YILINDA
SAYDA/LÜBNAN'DA BULUNMUŞTUR VE **MÖ 400**
YILLARINDA BİR KADININ ÜST ÇENESİNE KÖPRÜ
PROTEZİ UYGULAMASINI İÇERMEKTEDİR.

BİR BAŞKA ÖNEMLİ ÖRNEK, YİNE SAYDA'DA
BULUNAN VE MÖ 500 YILLARINA AİT OLDUĞU
DÜŞÜNÜLEN, PERİODONTAL NEDENLE MOBİL HALE
GELMİŞ ALT ÇENE KANİN-KANİN ARASINDAKİ 6
ADET DİŞİN 24 AYAR ALTIN TEL KULLANILARAK
YAPILMIŞ SPLİNT UYGULAMASIDIR.

İRAN

İRAN TIBBİ GENELLİKLE MEZOPOTAMYA TIBBİ
ETKİSİNDE KALMIŞTIR. BU NEDENLE RUHİ-ANİMİST
BİR TIP ANLAYIŞI VARDI.
ESKİ İRAN TIBBİ VE DİŞ HEKİMLİĞİ KONUSUNDA
BİLGİLER ZERDÜŞT DİNİNİN KUTSAL
KİTAPLARINDAN ELDE EDİLMİŞTİR.

ESKİ İRAN'DA 3 TÜRLÜ HEKİM VARDI:

1)BIÇAK HEKİMİ (CERRAH),

2) OT HEKİMİ (HEKİM),

3) KUTSAL SÖZ HEKİMİ (PSİKİATRİST).

ESKİ İRAN'DA TEDAVİ USULLERİ ARASINDA RUHSAL
TEDAVİ VE BİTKİLERLE TEDAVİ VARDI. DIŞ
TEDAVİLERİ DE BİTKİLERLE YAPILIRDI.

HINDĪSTAN

EN ESKİ SANSKRİTÇE BELGELER YANI
'VEDA' LAR (BİLGİLER) BRAHMANLARA
AİTTİR.

BU BELGELERDE GENEL SAĞLIK
KURALLARINDAN VE AĞIZ BAKIM
YÖNTEMLERİNDEN SÖZ EDİLMEKTEDİR.

TEDAVİLERİN DIN ADAMLARI TARAFINDAN
UYGULANAN BÜYÜ VE İLAÇLARLA YAPILDIĞI
VEDAİK DÖNEM, MÖ 600 YILLARINDA SONA
ERMİŞTİR.

DAHA SONRAKİ BRAHMANİK DÖNEMDE ESKİ
HİNT TIBBİ DORUK NOKTASINA ULAŞMIŞTIR.

MS 400 YILLARINA AİT AĞAÇ KABUĞUNA
YAZILI TIBBİ BELGELERDE AĞIZ VE DİŞ
SAĞLIĞI İLE İLGİLİ 6 REÇETE MEVCUTTUR.

BU BELGELERDE OTLARDAN ELDE EDİLEN
ÇEŞİTLİ MACUN, GARGARA VE HAP
FORMUNDAKİ İLAÇLARIN GİNGİVİT, FARENJİT
VE TONSİLİT GİBİ AĞIZ VE SOLUNUM YOLU
MÜKOZASI HASTALIKLARININ TEDAVİSİNDE
KULLANIMI HAKKINDA BİLGİLER
VERİLMEKTEDİR.

GERÇEK PROFESYONEL HEKİMLER SINIFI, MS
6. YÜZYILDA BRAHMANLAR KASTINDAN
GELİŞMİŞTİR. YAKLAŞIK OLARAK AYNI
ZAMANLARDA EFSANEVİ TIP ADAMLARI
OLAN ŞARAKA VE SUSRUTA'NIN YAPITLARI
TIP OKULLARINDA OKUTULMAKTAYDI.

HİNDİSTAN'DA KİTAPLARINDA AĞIZ VE
DİŞ HASTALIKLARINDAN EN FAZLA SÖZ
EDEN HEKİM, MS 5. YÜZYILDA YAŞAMIŞ
OLAN SUSRUTA'DIR.

महर्षि सुश्रुत

[जन्म: ईसा पूर्व पंद्रहवीं शताब्दी]

शल्य चिकित्सा के जनक

सुश्रुत चिकित्सा के संस्थापक थे। सुश्रुत सौंठ के अनामकान्त पत्थर का उपयोग करके चिकित्सा का विकास करके 2000 सालों से चिकित्सा के विकास में महत्वपूर्ण भूमिका निभा रहे हैं।

MAHARISHI SUSHRUT
(Period: 1500 BC)

FOUNDING FATHER OF SURGERY

Maharishi Sushruta, the author of the 1st and oldest surviving comprehensive text on Medical Surgery and Surgery, is considered to be the founding father of his specialty. The discipline of a considerable health system, given by him is universally accepted.

SUSRUTA'NIN ESERİ 6 BÖLÜMDÜR. DIŞ
HEKİMLİĞİ İLE İLGİLİ TEDAVİLER, CERRAHİ
UYGULAMALAR, ANATOMİ, İÇ
HASTALIKLARI, KULAK VE GÖZ
HASTALIKLARI, ZEHİRLER VE
PANZEHİRLERİNDEN SÖZ EDER.

AYRICA 100'DEN FAZLA CERRAHİ ALETEN
BAHSEDER.

SUSRUTA AĞIZ VE DİŞLERLE İLGİLİ OLARAK 67
HASTALIK TANIMLAMIŞTIR.

BU HASTALIKLARIN

8'İ DİL,

9'U DAMAK,

18'İ BOĞAZ VE

4'Ü DE TÜM AĞIZ MUKOZASINI ETKİLEYEN

AFTÖZ ÜLSERLERLE

İLGİLİDİR.

VAGHBATA: “DİŞ ÇÜRÜKLERİ MUM VEYA
BİTKİ ÖZLERİ İLE DOLDURULMALI, BU
TEDAVİNİN BAŐARISIZ OLMASI DURUMUNDA
İSE, SOKETİNDE SAĞLAM OLARAK DURUYOR
OLSA BİLE, DİŞİN ÇEKİLMELİDİR”.

SUSRUTA: “SADECE MOBİL DİŞLER
ÇEKİLMELİDİR.

SUSRUTA AYRICA DAMAK VE YIRMİ YAŞ
DİŞLERİ BÖLGESİNDEKİ TÜMÖRLERİN
ÇIKARILMASINDAN SÖZ EDER.

DİŞ ETİ VE DİLDEKİ TÜMÖRLERİNSE
ÇIKARILMAKTAN ZİYADE KOTERİZE
EDİLMESİNİ VEYA KAZINMASINI ÖNERİR.

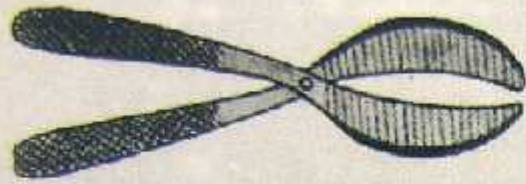
58

HİNDİSTAN'DA ÇENE ÇIKIKLARININ
BAĞIRMA, SERT GIDALAR ÇİĞNENMESİ
VE UYGUN OLMAYAN ŞEKİLDE ESNEME
SONUCU OLUŞTUĞUNU
DÜŞÜNÜLMÜŞTÜR.

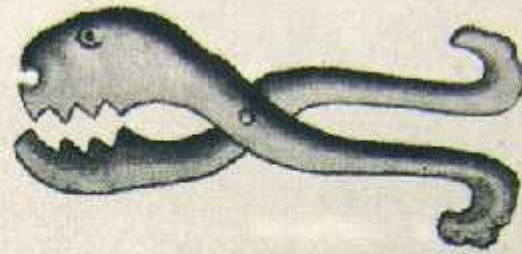
VAGHBATA DİŞ SÜRME BOZUKLUKLARINI
ÇOCUKLUK HASTALIKLARI BÖLÜMÜNDE
TARTIŐMIŐ,
NEDENİ OLARAK YÜKSEK ATEŞ, DİYARE,
ÖKSÜRÜK, KUSMA, KRAMPLAR, GÖZ
KAPAĞINDAKİ PÜSTÜLLER VE YILANCIK GİBİ
HASTALIKLARI GÖSTERMİŐTİR.

ESKİ HİNDİSTAN'DA DIŐI ÇEKİMİ DEĐİŐİK
ŐEKİLLERDEKİ DAVYE VE ELEVATÖRLERLE
YAPILMAKTAYDI.

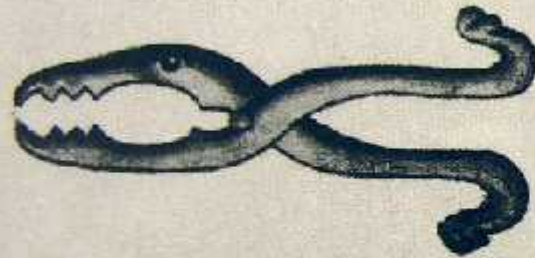
DIŞ TAŐI TEMİZLİĞİNDE DE EŐKENAR
DÖRTGEN ŞEKİLLİ EL ALETLERİ
KULLANILIRDI.

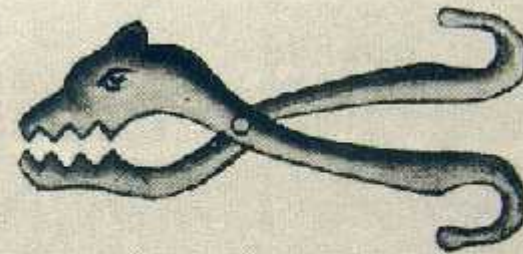
1

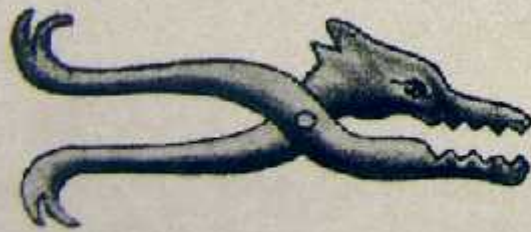
2

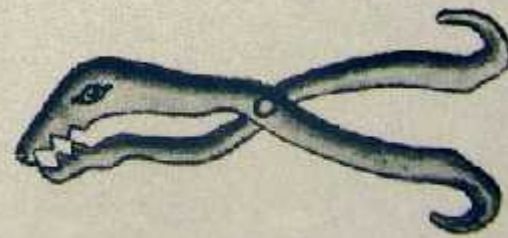
3

4

5

6

ÇİN

ÇİN'DE BİLİNEREN EN ESKİ TIBBİ METİN,
HUANG-Tİ NEİ CHİNG [TIP YASASI] ADLI
ESERDİR.

卷三

靈蘭秘典論

五藏生成論

六節藏象論

五藏別論

卷四

異法方宜論

湯液醪醴論

移精變氣論

玉版論要

診要經終論

卷五

脈要精微論

平人氣象論

BU METİNİN DİŞ HASTALIKLARI İLE İLGİLİ İKİ
BÖLÜMÜ VARDIR.

BUNLARDAN BİRİ DİŞ AĞRILARINA,
DİĞERİ DE DİŞ VE DİŞ ETİ HASTALIKLARINA
AYRILMIŞTIR.

ANİ SOĞUK TARAFINDAN MEYDANA
GETİRİLEN DOKUZ TİP DİŞ AĞRISI AÇIKLANIR
VE AĞIZ GARGARALARI VE MASAJ ŞEKLİNDE
ÇARELER ÖNERİLİR.

'TIP YASASI' NDA AĞIZ HASTALIKLARI ÜÇE

AYRILIR:

-İLTİHAPSAL HASTALIKLAR

-YUMUŞAK DOKU HASTALIKLARI

-DİŞ ÇÜRÜKLERİ

ÇİNLİLERE AİT TIBBİ METİNLERDE DİŞ
ÇÜRÜĞÜNÜN NEDENİ OLARAK EVRENSEL
KÜÇÜK BEYAZ KURT EFSANESİNE RAST
GELİNMEKTEDİR

'DİŞETİNİN BELİRLİ BİR BÖLGESİNDE OLUŞAN
APSE ZAMAN ZAMAN ORTAYA ÇIKAR,
KOMŞU DİŞE BÜYÜK AĞRI VERİR'.

AKUPUNKTURDA VÜCUT ÜZERİNDE İÇ
ORGANLAR İLE İLİŞKİLİ OLARAK **360**'DAN
FAZLA NOKTA VARDIR Kİ BUNLARDAN
112'SİNİN DİŞ VE DİĞER ORAL YAPILARLA
İLİŞKİLİ OLDUĞU DÜŞÜNÜLMEKTEDİR

DİŞ AĞRISI İÇİN AKUPUNKTUR İĞNESİNİN
SOKULACAĞ 126 NOKTA VARDIR.

DİŞ ETİ AĞRILARI İÇİNSE 6 NOKTA
KULLANILIR.

DİLİN İNSPEKSİYONU ANTİK ÇİN TIBBINDA
ÖNEMLİDİR.

DİLİN GÖRÜNÜMÜNDEKİ DEĞİŞİKLİKLERİN
HASTALIKLARI YANSITTIKLARINA VE
HASTALIĞIN ŞİDDETİ VE PROGNOZU
HAKKINDA BİLGİ VERDİĞİNE İNANILIR

ÇİNLİLERDE İÇİNDE KÜRDAN BULUNAN,
ALTIN, GÜMÜŞ ve BRONZDAN YAPILMIŞ,
SANATSAL DEĞERİ YÜKSEK KAPLAR
GÜNÜMÜZE KADAR ULAŞMIŞTIR.

ÇAĞDAŞ ANLAMDA DİŞ FIRÇASINI
ÇİNLİLER 15. YÜZYILDA KEŐFETMİŐLER VE
KULLANMIŐLARDIR.

MARCO POLO 1280 YILINDA YAZMIŞ OLDUĞU
SEYAHATNAMESİNDE,
ÇİNLİ KADIN VE ERKEKLERİN DİŞLERİNİ İNCE
ALTIN PLAKLAR İLE KAPLADIKLARINI, BU
PLAKLARIN DİŞİN ŐEKLİ VE YAPISINA UYGUN
OLDUĞUNU VE DEVAMLILIK KALDIĞINI
BELİRTMİŞTİR.

ÇİNLİLERİN M.S. 2. YÜZYILDA, MUHTEMELEN
PULPAYI ÖLDÜREREK
DIŞ AĞRISINI GİDERMEK İÇİN,
ARSENİĞİ TEDAVİ AMACIYLA KULLANDIĞINA
DAİR BULGULAR VARDIR.

ÇÜRÜK KAVİTELERİNİN **AMALGAM** İLE
DOLDURULMASI FİKRİ DE İLK OLARAK
ÇİNLİLERE AİTTİR.

AMALGAM ÇİN METİNLERİNDE MS 659
TARİHİNDE GÜMÜŞ HAMURU OLARAK
GEÇMEKTEDİR.

1505 TARİHİNDE YAZILAN BAŞKA BİR
METİNDE DE **AMALGAM**DAN SÖZ
EDİLMEKTEDİR.

KARIŞIMI DA **100 ÖLÇÜ CIVA,**
45 ÖLÇÜ GÜMÜŞ,
90 ÖLÇÜ DE KALAY
OLARAK AÇIKLANMIŞTIR.

ÇİN'DE CERRAHİNİN ÇOK ESKİ BİR GEÇMİŞİ
VARDIR.

M.Ö. 3. YÜZYILDA BİR **DUDAK YARIĞI**
OLGUSUNUN CERRAHİ MÜDAHALE İLE
DÜZELTİLDİĞİ BİLİNMEMEKTEDİR

JAPONYA VE KORE

ÇİN UYGARLIĞI KORE VE JAPONYA'YIDA
ETKİLEMİŞTİR.

JAPON TIBBI VE DIŞ HEKİMLİĞİ
ÇİN TIBBI VE DIŞ HEKİMLİĞİNDEN
ETKİLENMİŞTİR.

JAPONYA'YA DIŞ FIRÇASI, BUDİST
RAHİPLERCE ÇİN'DEN GETİRİLMİŞTİR.

GEZGİNCİ JAPON 'DİŞÇİLERİ'
HİÇBİR YARDIMCI ARAÇ KULLANMADAN,
SADECE PARMAKLARI İLE DİŞ ÇEKMEDE
USTA İDİLER.

BU İŞLEMİN YAPILABİLMESİ İÇİN
SIKI VE UZUN SÜREN BİR EĞİTİMDEN
GEÇİLMESİ VE
ZORLU SINAVLARIN VERİLMESİ GEREKLİYDİ.

AYRICA JAPONLAR SERT TAHTADAN OYMA
PROTEZLER DE YAPMIŞLARDIR.

BU PROTEZLERİN ARKA BÖLGESİNE ÇİĞNEME
İŞLEMİNİ YERİNE GETİRMEK İÇİN İRİ BAŞLI ÇİVİLER
YERLEŞTİRMİŞLERDİR.

ÖN GRUP DİŞLER İSE FİLDİŞİ VE ÇAKMAK
TAŞINDAN YAPILMAKTAYDI.

AMERIKA KITASI

MAYALAR

DİŞ AĞRISI İÇİN AKUPUNKTUR İĞNESİNİN
SOKULACAĞ 126 NOKTA VARDIR.

DİŞ ETİ AĞRILARI İÇİNSE 6 NOKTA
KULLANILIR.

MAYA UYGARLIĞININ KURULUŐU M.Ö.
2500'LÜ YILLARA KADAR GİDER.
MAYALAR, AZTEKLERE GÖRE DAHA BARIŐCI
BİR UYGARLIKTI VE
MATEMATİK İLE MİMARİDE
ÇOK İLERİYDİLER.
TAŐI VE METALLERİ ÇOK İYİ
İŐLEMEKTEYDİLER.

MAYALAR,
ALT VE ÜST ANTERİOR DİŞLERE AÇILMIŞ
DÜZGÜN KAVİTELERE
ÇEŞİTLİ DEĞERLİ MINERALLERDEN
İŞLENEREK YAPILMIŞ
İNLEYLER
YERLEŞTİRMEDE ÇOK İLERİYDİLER.

BU İNLEYLEYER CANLILARA DA
UYGULANMIŞLARDI.

KAVİTE İLE İNLEYLEYER ARASINDAKİ
BOŞLUKLAR DA BİR ÇEŞİT SİMANLA
DOLDURULUYORDU.

SPEKTROGRAFIK İNCELEMELER,
BU SİMANLARIN, TEMELDE KALSİYUM FOSFAT
OLMAK ÜZERE,
ÇEŞİTLİ MİNERALLERDEN
OLUŞTUĞUNU GÖSTERMEKTEYDİ.

MAYALARDA DİŞLERİ AŐINDIRARAK ÇEŞİTLİ
ŐEKİLLERE,
ÖZELLİKLE DE TESTERE DİŐLERİNE
BENZETİLMESİ İŐLEMİNE SIK RASTLANILIR.

AZTEKLERİN BU TÜR UYGULAMALARI
MAYALARDAN ÖĞRENDİKLERİNE
İNANILMAKTADIR.

AZTEKLER

BATILI GEZGİNLER SEYAHATNAMELERİNDE
GÜNEY AMERİKA'DA EĞİTİLMİŞ HEKİMLERİN
VARLIĞINDAN SÖZ ETMİŞLERDİR.

BUNLARIN ARASINDA ANATOMİ BİLGİSİNE SAHİP
CERRAHLARLA
BİRLİKTE,
YALNIZCA DIŞ HEKİMLİĞİ İLE UĞRAŞANLAR DA
BULUNMAKTAYDI.

AZTEKLER
DOLUNAYDA DOĞAN ÇOCUKLARIN
YARIK DUDAKLI OLACAĞINA
İNANMAKTAYDILAR!

AZTEKLER AĞIZ VE DİŞ HASTALIKLARININ
TEDAVİSİNDE ÇEŞİTLİ OTLARDAN ELDE EDİLEN
İLAÇLARI KULLANMAKTAYDILAR.

ÖRNEĞİN, DİŞ KURDU TARAFINDAN
OLUŞTURULDUĞUNA İNANILAN DİŞ
AĞRILARINDAN ÇEŞİTLİ BİTKİ TOHUMLARI,
KIRMIZI BİBER VEYA TÜTÜN ÇİĞNEYEREK
KURTULMAYA ÇALIŞMIŞLARDIR.

SAVAŞÇI BİR TOPLUM OLAN AZTEKLER,
ÖZELLİKLE SAVAŞ YARALARINI TEDAVİ
EDEBİLMEK İÇİN,
CERRAHİ UYGULAMALAR KONUSUNDA DA
ÖNEMLİ GELİŞMELER KAYDETMİŞLERDİR.

AZTEKLER DİŞ TEMİZLİĞİNE ÖNEM
VERMİŐLERDİR.

ÖZELLİKLE YEMEK ARTIKLARININ DİŞLER
ARASINDA KALMAMASINA ÖZEN
GÖSTERMİŐLERDİR.

DİŞ TAŐI TEMİZLİĞİNİ DE TEDAVİ AMACIYLA
KULLANMIŐLARDIR.

DİŞLERİ AŐINDIRARAK ÇEŞİTLİ ŐEKİLLERE
SOKULMASI İŞLEMİ İLKEL ASYA VE AFRİKA
TOPLUMLARINDA OLDUĞU GİBİ,
AZTEKLERDE DE VARDIR.

MAYALARDA OLDUĞU GİBİ VESTİBÜL
YÜZDEKİ AŞINDIRMALAR SIRASINDA
İNLEY UYGULAMALAR DA YAPILMIŞTIR.

İNKALAR

MAYALAR GİBİ İNKALAR DA YÜKSEK BİR
KÜLTÜRE SAHİPTİLER.

İNKALAR DIŞ ÇÜRÜKLERİ VE
SALLANMALARINDAN GÖKKUŞAĞINI
SORUMLU TUTMUŞLARDIR.

ÇÜRÜK DİŞLERİNİ DAĞLAYARAK TEDAVİ
ETMEYE ÇALIŞMIŞLARDIR.

AYRICA ŞIFALI BİTKİLERDEN YAPILMIŞ
İLAÇLAR İLE SÜLFÜR VE ARSENİK İÇEREN
MİNERALLERİ ÇÜRÜK KAVİTESİNE KOYARAK
AĞRIYI GİDERMEYE ÇALIŞMIŞLARDIR.

AĞRI GİDERİLMESİNDE EN SIK
KULLANDIKLARI MADDE, KOKA BİTKİSİNİN
YAPRAKLARIYD₁.

İNKALARIN
DİŞLERLE İLGİLİ, ÇEKİM HARİÇ,
CERRAHİ İŞLEMLER YAPTIKLARINA DAİR BİR BİLGİ
MEVCUT DEĞİLDİR.

İNKALAR, RAHATLIK VERMESİ İÇİN DİŞ
ÇEKİMİNDEN ÖNCE HASTAYA KOKA YAPRAKLARI
ÇİĞNETİYORLARDI.

PERİODONTAL HASTALIKLARIN
TEDAVİSİNDE DE ISITILMIŞ BİR OTUN KÖKÜ
ÇOK SICAK BİR HALDE İKEN ÇEPEÇEVRE DİŞE
UYGULANIP, SOĞUMAYA TERK EDİLİYORDU.

İNKALARDA DİŐİ EĞELEYEREK YENİDEN
ŐEKİLLENDİRME GELENEĞİNE
RASTLANILMAZ.

ANCAK
BİLİNEN İLK ALTIN İNLEY UYGULAMASINA
İNKALARDA RASTLANMIŐTIR.

SÜSLEME AMACIYLA YAPILAN BU
UYGULAMADA DIŐIN MİNE YÜZEYİ
KALDIRILIR, KAVİTEYE TEK BİR İNLEY
UYGULANIRDI.

BOŐ İNLEY KAVİTELERİNDE SİMAN
ARTIKLARINA RASTLANMIŐTIR.

ESKİ YUNAN

Eski Yunan uygarlığının, bilim ve sanat dallarında olduğu gibi, tıp ve diş hekimliği alanlarında da ilerlemelere büyük katkısı olmuştur.

Hipokrat öncesinde Yunan tıbbı dini inançlar ve felsefeye dayanmaktaydı.

Güneş tanrısı Apollon'un oğlu Asklepios'u

sağlık tanrısı olarak kabul etmişlerdir.

Asklepios'un adına bir çok sağlık tapınağı
yapılmıştır.

Bu tapınaklarda hem Asklepios'a tapınılır, hem
de hastalar tedavi edilirlerdi.

Asklepios

İyileşen hastalar, üzerlerinde hasta olan organlarının şeklinin işlendiği ve hastalıktan kurtuldukları için tanrılara duydukları şükran ifadelerinin yazılı olduğu bir taş tableti tapınaklara hediye ediyorlardı.

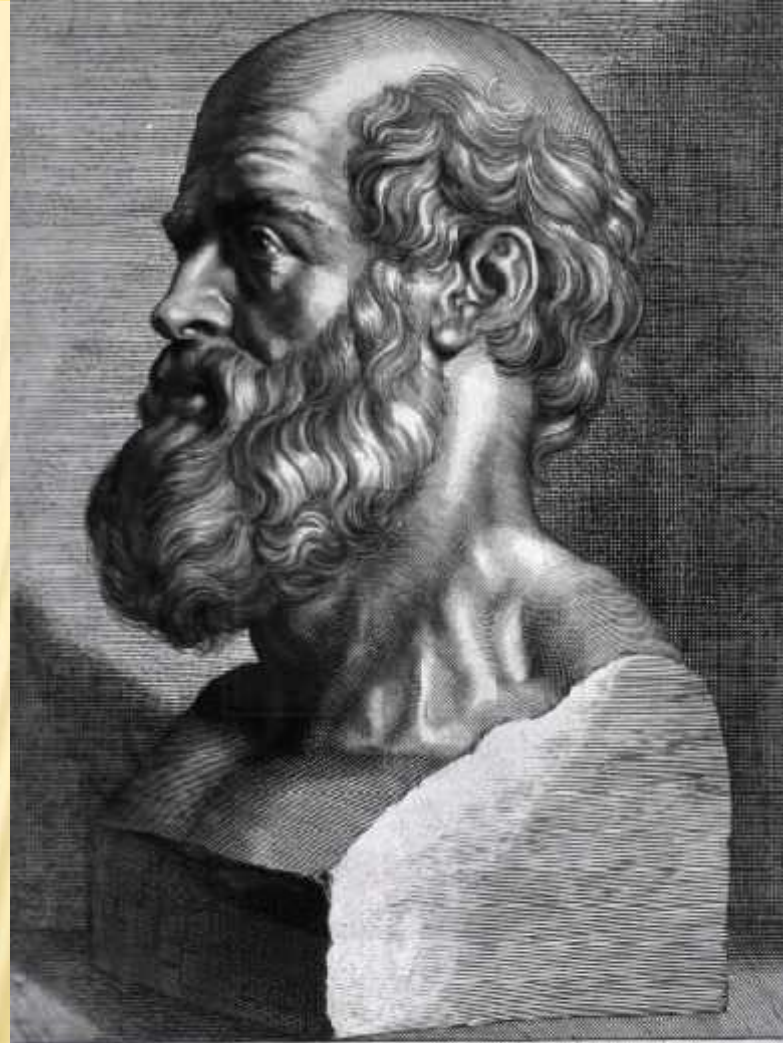

Hipokrat (MÖ 460-377)

Tıbbı, din ve felsefeden ayırarak
bilimsel temellere oturtmaya çalışmıştır.

Hipokrat

Kos (İstanköy) adasında akılcı ve deneysel
yöntemlere dayalı bir tıp eğitimi veren bir tıp okulu
kurmuştur.

HIPPOCRATES HIRACLIDÆ F. CVVS.
Ex nomine antiquo.

W. Brown sculpsit.
F. Balth. pinxit.

See Plate 100. See also
Hippocrates, &c. in the
Glossary.

Hipokrat hastalıkları açıklayabilmek için ,

Vücutta 4 temel sıvının varlığını kabul etmektedir:

-Kan,

-Balgam,

-Siyah safra ve

-Yeşil safra.

Ayrıca 4 temel durumun var olduğunu öne sürer: -

Soğuk,

-Sıcak,

-Kuruluk ve

-Nemlilik.

Bu temel durumlar ile temel sıvılar dengede olduğu zaman, kişi sağlıklıdır.

Denge bozulduğu zaman, hastalıklar ortaya çıkar.

Hipokratik metinlerde

dişlerin oluşumu ve sürmesi,
hastalıkları ve tedavileri ile ilgili bölümlere
rastlanılmaktadır.

Ancak Hipokrat'ın eserlerinde ağız ile ilgili
hastalıklar ayrı bölümler halinde ele alınmamıştır.
Diğer hastalıkların yan etkileri olarak incelenmiştir.

Hipokrat'ın eserinde de dişlerin kemiklerden sonra geliştiği ifade edilmiştir.

İlk dişler,

fetüsün ana karnında beslenmesiyle,

doğumdan sonra da anne sütü alımı ile oluşmaktadır.

Bundan sonra çıkan dişler de beslenme sayesinde oluşmaktadır.

Hipokrat'a göre ilk diş yaklaşık olarak **7 yaşında** dökülmektedir

Hipokrat,

soğuğun kan damarlarında spazma neden olarak kanı durgunlaştırdığını, bunun da apseyle sonuçlandığını ifade ederek;
soğukun kemikler ve dişlerin düşmanı,
sıcakın ise dostu olduğunu öne sürmüştür.

Diş ağrısı durumunda, dişte çürük varsa ve diş sallanıyorsa dişin çekilmesini, sağlam ancak ağrılı bir dişin ise koterize edilerek tedavi edilmesini savunur.

Hipokrat damar ve sinir demetinin mandibulaya foramen mandibulareden girdiğini, maksillayı da foramen infraorbitaleden terk ettiğini söylemektedir.

Çürük etiyolojisinde **iki endojen (müküs)**, **bir eksojen (beslenme)** faktörden söz etmiştir ve diş kurdu kavramına yer verilmemiştir.

Hipokrat kitaplarından birinde çekim işlemini tanımlamıştır ve çekim işleminin davye türünden aletlerle (**odontagra**) kolaylıkla yapılabileceğini ifade etmiştir.

Hipokrat ayrıca dil kenarında kronik yaralar olan bireylerde keskin kenarlı diş olup olmadığının mutlaka incelenmesi gerektiğini ifade etmiştir

Çene kırığı ve çıkıkları 'eklem' konulu kitabında ayrıntılı bir şekilde ele alınmıştır.

Ayrıca çene çıkıklarının tedavisi de doğru olarak anlatılmıştır.

Alt çene kırıkları konusunda total ve parsiyel kırıklar ayrı ayrı ele alınıp anlatılmaktadır.

Her iki tip kırıkta da tedavi elle yerine oturtmadır.

Hipokrat meslek ahlakına çok önem vermiştir.

'**Hipokrat andı**' yüzyıllarca hekimlere davranış şekilleri açısından temel kuralları gösteren önemli bir örnek olmuştur.

Plato'nun öğrencisi olan düşünür ve hekim

Aristoteles (MÖ 384-322), tıbbı olduğu kadar dış hekimliğine de önemli katkılarda bulunmuştur.

Karşılaştırmalı anatominin babası sayılır

Aristoteles

Aristoteles, akıl dişlerinin erkek ve kadında 20 yaşında sürdüğünü ifade etmiştir.

Aristoteles dişlerin damarlanmasından ve alveol kemiğinin varlığından da haberdardı.

Ayrıca dişlerin insanlarda konuşmadaki, hayvanlarda da savunmadaki rollerini açık bir şekilde kavrayabilmiştir.

Karşılığı olmayan dişlerin kronal yönde uzaması gerçeği, Aristoteles'in dişleri ömür boyu uzayan tek kemik olarak görmesine neden olmuştu.

Ayrıca, erkeklerin kadınlardan daha fazla dişe sahip oldukları düşüncesi gibi yanılgılara da düşmüştür

Aristoteles'in kitabında tedavi ile ilgili bir bölüm yoktur.

Bununla birlikte diş çekiminde kullanılan demirden yapılmış davyelerden söz etmektedir.

Diş çekiminin davyeler ile daha kolay yapılabileceğini ifade etmiştir.

**İLK ÇAĞLARDAN
GÜNÜMÜZE BİR TIP
SEMBOLÜ**

YILAN

Yılan, ilk çağlardan beri bütün tıp dallarının
değişmez bir sembolü olmuştur.

Günümüzde soğuk bir hayvan olduğu için korkulan,
tiksinilen ve uzak durulan yılan, ilk çağ dinlerinde
önemli bir yere sahiptir.

Mezopotamya'da M.Ö. 25. yy.da tanrı Ningişzida, eski Mısır'da baş tanrı Osiris adına yapılmış tapınaklardan en büyüğünün bulunduğu Teb kenti, İskitlerin ana tanrıçası Tabiti, eski İsrail'de ruhsal bozuklukların nedeni olarak kabul edilen şeytan ve eski Yunan'daki sağlık tanrısı Eskülap, hep yılanla sembolize edilmiştir.

İlk çağlarda sağlığı simgeleyen yılan, eski Hint, Ortadoğu ve İnan çevrelerinde de çok kullanılmaktaydı.

Yılan, eski Türkler arasında da sağlık ve mutluluk sembolü olmuştur.

Sağlık kuruluşlarının kapılarında çifte yılan sembolü vardır.

Anadolu'daki Selçuklu hastaneleri buna bir örnektir.

Yılanın tıp sembolü olarak kullanılmasının nedenleri Şu
Şekilde sıralanabilir:

1. Ölüleri alan ve yeni yaşamlar doğuran “Toprak Ana” nın
çatlaklarından çıkan ve yine o çatlaklardan gidip kaybolan
yılanın, üreme ve sağlık tanrılarıyla ve yeraltının iyileştirici
ruhlarıyla bağlantısı olduğu düşünölmüŐtür.
2. Yılan eti yüzyıllarca ilaç olarak kullanılmıştır.

3. Yılan dikkatli bir hayvan olarak kabul edilmiştir. Gözünü hiç kırpmadan bakması, buna bir kanıttır.

4. Yılan önlem alan bir canlıdır. Bir canlıyı sokmadan önce çok dikkatli bir davranır.

5. Her yıl deri değiştirmesi ile sonsuz bir yensiden doğuşu simgelemektedir.

Bu sembolderen çağdaş beklenti:

Hekim, dişhekim, veteriner hekim ve eczacılar,

Dikkatli,

Önlem alan,

Kendini yenileyen ve

Çevresine yararlı kişiler olmalıdır.

ETRÜSKLER

Asya kökenli bir toplum olan Etrüskler, İtalya'da MÖ 800-500 yılları arasında hüküm sürmüşlerdir.

Roma, Etrüsklerin yüksek kültüründen, bu arada da tıbbından ve diş hekimliğinden etkilenmiştir.

Etrüskler ile ilgili tıbbi belgelerin hemen tümü günümüzde kaybolmuştur.

Ancak özellikle tapınakları ve mezarları kültür düzeyleri hakkında önemli bilgiler vermektedir.

Buralarda bulunan bazı protetik uygulamalar sayesinde diş hekimliği konusundaki düzeyleri hakkında bilgi edinilebilmiştir.

Bir sağlık tapınağında organları temsil eden pişmiş topraktan adaklar bulunmuştur.

Bunlara örnek, kilden yapılmış bir karaciğer vardır.

Ayrıca diş dizisini sembolize eden bir adak da mevcuttur.

Avrupa'da ilk olarak sıcak su kaynaklarında tedavi amacıyla yararlanan toplumdurlar.

Diş çekim teknikleri ve protez uygulamaları, kendilerinden önceki Mezopotamya ve Mısır uygarlıklarından daha ileri idi ve 19. yüzyıla kadar düzeyleri yakalanamamıştı.

Altından yapılmış köprü uygulamaları Etrüsklerde
MÖ 700 yıllarına kadar uzanmaktadır.

Protetik uygulamaların bir kısmı sabit, bir kısmı da
hareketli türdendir.

Bazılarının yapısı ve işçiliğinden yapımından önce
ölçü alındığı anlaşılmaktadır.

Bu köprülerde çekilmiş insan dişleri veya hayvan dişleri ile birlikte, yapay dişler de kullanılmıştır.

Bu protezlerde çiğneme fonksiyonunu yerine getirme temel amaç değildi

Roma'da devlet idaresine, hukuk ve askerliğe çok önem verildiğinden, tıp pek gelişmemiştir.

Başlangıçta Roma tıbbı üzerinde Etrüsklerin çok etkisi olmuştur.

M.Ö. 3. yüzyılda Roma tıbbı üzerinde Etrüsklerin etkisi yok olmuş, yerine Yunan tıbbının ekileri görülmeye başlamıştır.

Romaluların Yunan tıbbı ile tanışmaları, MÖ 146 yılında Korintos'u işgal etmelerinden sonra tıp eğitimi görmüş kişileri köle hekim olarak kullanmaları ile başlar.

Bu hekimler Roma tıbbının temelini oluşturmuşlardır.

Yatrion adı verilen muayenehaneleri vardı ve bunların bir kısmı yalnızca ilaç hazırlarlardı.

Roma'da ün yapmış Yunan hekimlerinin en önemlisi

Asklepiades'tir.

İskenderiye'de eğitim görmüştür. Basit ve akılcı
tedavi şekilleri uygulamıştır.

Solunum hakkında doğru bilgilere sahiptir.

Metotlu çalışma sisteminin kurucusudur.

Trakeatomi ilk olarak Asklepiades tarafından
tanıtılmıştır

M.S. 1. yüzyılda bugünkü Antakya'da yaşamış olan Dioscorides, antik çağın en önemli farmakologlarından. Yazmış olduğu “**De Materia Medica**” adlı farmakoloji kitabı daha sonra Latince ve Arapça'ya da çevrilmiştir.

Afyonun cerrahi uygulamalarda anestezi olarak kullanıldığını önermiştir.

Eski Roma'da diş hekimliği ayrı bir meslek olarak
görülmemektedir.

Tabipler hem diş-ağız hastalıkları ile hem de diğer
hastalıkların tedavisini yapmaktaydı.

MS 1. yüzyılda döneme ait tıbbi bilgiler Romalı ansiklopedist **Celsus** tarafından bir dizi kitapta toplanmıştır.

Bu kitapların 3,4,5,6,7, ve 8. ciltleri sağlık ile ilgili konulara ayrılmıştır.

Bu kitaplarda, iltihabın 4 ana belirtisinden;

Rubor (**kırmızılık**),

Tumor (**şişlik**),

Calor (**ısı artışı**) ve

Dolor (**ağrı**) dan söz edilmektedir.

Başarılı bir cerrahi tekniği vardır ve ameliyattan sonra

hastanın iyi bakılması gerektiğini savunur

Celsius'un kitaplarında diş hastalıklarına da yer verilmiştir.

Diş ağrısını en kötü ağrı olarak yorumlamıştır.

Ağrı durumunda ağrılı bölgeye sıcak su buharı uygulanmasını, servi ağacından elde edilen bir merhemın yanak bölgesine uygulanmasından sonra hastanın yüzünün sarılmasını önermiştir.

Periodontal hastalık nedeniyle sallanan dişlerin
evresindeki dişi etinin dağlanması hakkında bilgi
vardır.

ürüyen dişlerin hemen çekilmemesi, ilk olarak şifalı
bitki ve ilaçlarla ağrının dindirilmesi yoluna
gidilmesi gerektiği ifade edilmektedir.

Ağrının şiddetli olduğu durumlarda çeşitli bitkilerden elde edilen sıcak sıvıların ağızda tutulmasını önermiştir.

Diş çekilmeden önce etrafındaki diş eti tamamen uzaklaştırılmalıydı.

Sıkı tutunan bir dişin çekiminin çok zor olacağını, alt çenenin çıkabileceğini, üst çenede ise gözlerin dahi zarar görebileceğini belirtmiştir.

Celsus diş çekiminin parmaklar yerine forseps yardımıyla yapılmasını önermiştir.

Celsius, travma sonucu mobil hale gelen dişlerin altın tel ile ligatüre edilmesi gerektiğini belirtir.

Çene kırık ve çıkıklarında Hipokrat'ın yöntemini kullanmıştır.

Uygulamada zarar görmemesi için, parmaklar ketenle sarılmaktaydı.

Ayrıca kitaplarında tonsilit, apse ve ülserasyonları içeren ağızın yumuşak dokularının hastalıklarının tedavilerinden de söz etmiştir.

Diş kırıklarında dilin yaralanmaması için dişin keskin bölümünün eğelenmesi gerektiğini ifade etmiştir.

Hipokrat'ın aksine, mandibulayı tek bir kemik olarak tanımlayabilmiştir.

Ancak sürekli dişlerin süt dişlerinin kökleri üzerinden geliştiği yanılığısına düşmüştür ve pulpanın varlığından habersizdir.

Uzun köklü dişlerin kısa kronlu, eğri köklü dişlerin eğri kronlu, ve düz köklü dişlerin ise düz kronlu olduğunu söylemiştir

Bu dönemin diğer önemli kişilikleri arasında
Archigenes ve Plinius sayılabilir.

Archigenes M.S. 100 yıllarında yaşamış önemli bir
cerrah idi.

Diş ağrısının dişin kendisinden kaynaklandığını
saptamıştır.

Kendi buluşu olan küçük bir delgi ile dişin renginin
en çok bozulduğu yerden delinmesini önermiştir.

Plinius ise hekim değil, kitap yazarıydı.

Diş ağrısının tedavisi ve önlenmesinde öne sürdüğü fikirler, doğa üstü güçlere dayanmakta olduğu için Celsius'un yöntemleri kadar etkili değildir ve kabul görmemiştir.

MS 130-200 yılları arasında yaşamış olan Bergama'lı Galen,
tıbba büyük katkılar yapmıştır.

Tıpta bazı temeller kurmaya çalıştı.

Kaslar ve kemikler üzerinde çalıştı.

Beyni ve karıncıkları tanımlamıştır.

Dolaşım sistemini tanımlamış, arter ve venler arasındaki farkları anlamış, kanın arterlerden venlere geçtiğini keşfetmiştir.

Ancak kanın akciğerlerden sonra kalbe geçtiğini anlayamamıştır.

Kasları ve bağlantılarını, zeka merkezini bulmuş, sinir sistemini tarif etmiştir.

Diş hekimliği konusunda da önemli gözlemler yapmıştır.

Pulpa içindeki sinirleri fark etmiş, pulpayı dişin duyulu bir unsuru olduğunu ilk kez o tanımlamıştır.

Kemikler konusundaki bir yazısında dişleri kemik olarak tanımlamıştır.

Dişleri şekillerine ve fonksiyonlarına göre sınıflandırdı, ancak büyük azı, küçük azı ayırımı yapmadı.

Diş ağrısında, Archihgenes gibi dişin renginin değiştiği yerlerde delinerek deliğin bazı iyileştirici maddeler ile doldurulması gerektiğini ifade etmiştir.

Galen diş çekiminin davye yerine, elevatör benzeri aletlerle iyice mobil hale getirilen dişlerin elle alınmasını önermiştir.

elevatör benzeri aletlerle iyice mobil hale getirilen dişlerin elle alınmasını önermiştir.

Galenos, hastalıklar konusuna da eğildi. Lokal patoloji konusunda çalışmalar yaptı ve bir organ bozulmadıkça, fonksiyonunun da bozulmayacağını bildirdi.

Galen'e göre her yara iyileşirken cerahat oluştururdu.

Romalılar, diş çekimi ve ağız hastalıklarının tedavisinin yanı sıra, çürük dişlerin altın kronlarla, diş eksikliklerinin de sabit köprülerle tedavi edilmesi konusunda çok iyi durumdaydılar.

Roma'da oral hijyene büyük önem verilmekteydi.

Galenos'dan sonra Roma'da Hıristiyanlık yayılmıştır.

Başlayan dini ve siyasi kavgalar nedeniyle, her alanda olduğu gibi, tıpta da gerilemeler olmuş, ayrıca Roma'da yerleşmiş olan Yunan hekimler de ülkelerine dönmüşlerdi.

ORTA CA DA

D HEK ML

Roma'nın yıkılmasında sonra batı dünyası,
inkar, batıl inanç ve
entelektüellikte pasifliğin hakim olduğu
karanlık bir döneme girmiştir.

7-15. yüzyıllar arasını kapsayan Orta Çağda,
Batıda ve İslam dünyasında tıp anlayışı farklılıklar gösterir.

Avrupa'da “**Manastır Tıbbı**” denen ve yalnızca teorik kalıplar
içinde kalan bir anlayış hakimdir.

Orta Çağ Avrupa tıbbının ilk evresi karanlıklar çağı olarak da bilinen “**Manastır Tıbbı Devresi**” dir.

Bu dönem tıbbi açıdan fazla bir önem taşımamaktadır.

Bu dönemde özellikle İtalya’da keşiş denilen din adamları tıp ve diş hekimliği ile ilgili kitapların yazılmasında ve pratiğinin düzenlenmesinde büyük rol oynadılar.

Bu dönemde yazılan kitaplar, **Pliny**, **Galenos** ve diğer Romalı yazarların eserlerinin karmakarışık birer kopyalarıydı.

Bununla beraber, bazı yeni ama şüpheli bilgiler de ortaya atılmış ve önceki dönemlerde yaşamış olan yazarların bilgileriymiş gibi sunulmuştur.

529 yılında İtalya'da kurulan ve 1542'de yıkılan Monte Casino manastırı bu konuda ilk kurulan merkezlerden biridir. Bu manastırda Galen, Oribasius ve Alexander gibi önemli bazı eski hekimlerin kitapları mevcuttur.

Daha sonraları da İspanya, Fransa, Almanya ve İrlanda'nın uzak bölgelerinde birçok manastır kurulmuştur.

M.S. 1000 yılında katedral okulları, özellikle tıp eğitimi merkezleri olarak, büyük önem kazandılar.

Aslında bu dönem din adamlarınca yazılan eserler bilimsel bir nitelik taşımamaktaydı.

Tıbbi bir kurum hüviyeti de taşıyan Orta Çağ manastırlarının bir köşesinde bir tedavi bölümü, hastalar için kalacak odalar ve eczane bulunurdu.

Burada çalışan rahiplere “**Apoteker**” adı verilirdi.
Manastır tıbbı dini bir nitelik taşırdı.

VI. PHYSICIAN, 15th CENTURY

Uusi Hengge Lantaa

Hıristiyanlıkta, hastalık ya insanların günahları için bir cezalandırma ya da büyüler sonucunda, şeytani ruhlar tarafından ortaya çıkarılan bir durumdu.

İnanışa göre diş hastalıklarının nedeni de bunlardı.

Ayrıca diş çürüklerinin nedenleri de diş kurtlarıydı.

Din adamlarının yanı sıra, cerrah ve şarlatanlar da tedavi edici kişilerdi.

Çürük durumunda dişçiler, çeşitli bitkilerin koyun yağıyla muamele edilmesiyle elde edilen karışımların yakılması sonucu ortaya çıkan dumanın tütsü olarak dişe tutulmasıyla diş kurdunu uzaklaştırmaya çalışırlardı.

Diş ağrısı için de birçok madde kullanılırdı.

Örneğin, adamotu (**atropa mandragora**) tedavi değeri yüksek olan bir bitki olarak tanınır

per archid'm ioh' d' nunc sequit' in
dentib' p' Barth'm de p'riet' rex. li

tes sui q' quedam plantaria in
ullaz & menta quibzdam iadiaz n

Hrabanus ve Strabo gibi antik çağın hekimleri,
günah ile hastalık arasında bir bağ olduğunu
söylemişlerdi.

Bu dönemde manastır bahçeleri de tıbbi drog
açısından zengin bölgelerdi.

Sevilla'lı **İsidore** (M.S. 570-636)

Yazdığı ansiklopedik eserde tıp bilgilerinin yanı sıra, diş çekimi uygulamalarından da bahsetmiştir.

Dentisyonu tanımlamıştır.

Ancak **Isidore**, ilk çağlarda Aristo'nun iddia ettiği gibi kadınların 30, erkeklerin ise 32 dişe sahip oldukları gibi bir yanlış fikirde ısrar etmiştir.

Ayrıca gingivanın diş oluşumunda görevi olduğunu da öne sürmüştür.

İngiltere’de ise **Venerable Bede** (M.S 674-735)

Diş ağrısı için geçerli bazı reçetelerden söz etmiş ve diş ağrısının giderilmesi için dildeki damarlardan kan alınması gerektiğini öne sürmüştür.

Bu dönem Avrupa'sında

8. yüzyılda **Milano**'da,

9. yüzyılda **Salerno**'da ve **Padua**'da,

12. yüzyılda **Polonya** ve **Fransa**'da,

13. yüzyılda da **Siena** ve **Napoli**'de

Manastırlar dahilinde tıp okulları kurulmuştur.

12. yuzyılda papalığın, rahiplerin manastırlar dışında hekimlik yapmalarını yasaklamasıyla, manastır tıbbının etkisi azalmaya başlamıştır

Bu konuda yayınlanan deklarasyonlardan en önemlisi,

1163'de **Tours** (Fransa) da yayınlanmıştır.

Buna göre keşişlerin cerrahlık yapmaları yasaklanmıştır.

10-15. yüzyıllar arasında özellikle Haçlı seferleri sayesinde doğu ile ilişkiler kurmaya başlayan Avrupa, Arapça ve Süryaniceye çevrilmiş eski Yunan kitaplarını tanımış ve ilk çağda oldukça gelişmiş olan Yunan uygarlığından yeniden etkilenmeye başlamıştır.

Orta Çağ'da Avrupa tıbbında görülen
önemli bir adım da
bazı **farmakopelerin** yayınlanmasıdır.

Bunların ilki **Napoli/İtalya**'da 1498 yılında
yayınlanmıştır.

Ayrıca drog yapımında kullanılan bitkilerin tanınması için botanik bahçeleri kurulmuştur.

1587 yılında **Leiden/Hollanda**'da kurulan botanik bahçesi en eskilerden biridir.

Bu dönemde Avrupa'da

diş ağrısını gidermek için pek çok bitki kullanılmıştır.

Örneğin **banotu** (antispazmolitik ve hipnotik etkisi olan uyuşturucu bir bitkidir) kökü ile **kuşkonmazın** sirke ile pişirilmesinden elde edilen karışım dişe damlatılmıştır.

Bingen/Almanya'da yaşamış olan **Hildegard** (1098-
1179)

Bitkileri, hayvanları, doğadaki canlı-cansız varlıkları

inceleyen, tarihin ilk kadın doğa bilimcilerinden biridir.

Diş ağrısının dişleri besleyen damarlardaki kanın çürümesi

sonucu ve diş hastalıklarının nedeninin de diş kurdu

olduğunu öne sürer.

Hildegard diş ağrısı için birçok reçete önermiştir.

Hildegard, Aloe ve myrha (mür yağı) 'nın

antiienflamatuar, antiseptik, antimikrobia, antifungal ve stimulan etkilerinin olduğu ve bu materyalin yakılarak, dumanının dişe tutulması ile diş kurtlarının uzaklaşacağını öne sürmüştür.

Pelinotu; yüksek ateş ve enfeksiyon durumlarında güçlü bir iyileştirici olduğunu, lapasının diş ağrısına iyi geleceğini öne sürmüştür.

Sallanan dişlerin tedavisi için de kemik tozu ve yakılmış tuzun karışımının çeneye uygulanmasını önermiştir.

Ağzın temiz ve soğuk suyla çalkalanması gerekirdi.
Böylece dişler sağlıklı kalırdı.

Ağız içindeki apselerin tedavisi için de dişetin delinerek cerahatin drene edilmesini önermiştir.

Bu dönemde **Salerno/İtalya**'da tıp eğitiminin verildiği bağımsız okullar kurulmaya başladı.

Buralarda verilen anatomi eğitimi Galen'in çalışmalarına dayanmakla beraber, bazı farklı çalışmalar da yapılmıştı.

Bu dönemde tıp ayrı bir bilim olarak kabul edilmiştir.

Orta Çağın ikici yarısının skolastik tıp anlayışı, düşünceye dayanan, yorum ve tartışmalarla belirli sonuçlara varmış olan eski Yunan tıbbının yalnızca bir tekrarı idi.

Bu devrin hekimleri de modern anlamda bir bilim adamı olmaktan çok, tipik düşünürlerdi.

ORTA A DA AVRUPA'DA CERRAH N N DO U U

12. yüzyılda kiliseye mensup rahiplerin hekimlik yapmaları papalıka yasaklanınca, kilisede daha önce rahiplere yardımcılık yapan berber-cerrahlar, apse açma, kan alma, diş çekme, katarakt operasyonları gibi cerrahi işlemleri kendileri yapmaya başlamışlardır

1210 yılında Paris'te berber-cerrahlar kendi aralarında
“uzun giysili cerrahlar”,
“kısa giysili cerrahlar”
olarak ikiye ayrılmışlardır.

Uzun giysililer daha çok bilgi sahibi olup, daha üstündüler.

14. yüzyılda ikinci grup cerrahların birinci gruptakilerce
sınava alınmadan pratik yapmaları yasaklanmıştı.

Bu çağın ilk cerrahları olan

Roger ve Roland,

12-13. yüzyıllarda yaşamışlardır.

Bu cerrahlar,

Mandibula kırık ve çıkıklarının tedavisinin

dilaltındaki bir damardan kan alınmasıyla,

diş ağrılarının da çeşitli bitkilerle tedavi edilebileceğini öne

sürmüşlerdir

İngiltere'de **John**, 1300'lü yıllarda yazdığı kitabında, diş hastalıkları için halk reçeteleri önerdi.

Yazara göre tavşan beyninin dişetine sürülmesinin dişlerin gelişmesini hızlandığı belirtilmiştir.

İngiliz hekim olan

Bernard de Gordon, kitabında diş hastalıklarının **iç** ve **dış** nedenleri olduğunu bildirir.

Dış nedenler arasında soğuk besinlerden sonra sıcak besinler yemek, sert gıdalar yemek, ağız bakımının ihmali, gibi durumlar vardır.

iç nedenler de dişlere akan sıvılar, mide asidi ve kusma gibi durumlardı.

Fransız Guy de Chauliac,

“Dentista” sözcüğü ilk kez yazdığı kitapta yer aldı.

Bu kitabında yazar, diş çürükleri, diş aşınmaları ve diş gevşemeleri gibi konular üzerinde durmuştur.

Fransız Guy de Chauliac 'nın

Diş hastalıkları ile ilgili önerdiği tedaviler **genel** ve **özel** olarak ikiye ayrılır.

Genel tedaviler arasında

- hijyen kurallarının uygulanması,
- müshillerin kullanılması,
- dil altı venlerinden kan alınması,
- vantuz çekilmesi vardır.

Bu ünlü cerrahın hijyen kuralları şu şekilde sıralanır:

- Kokuşmuş besinler yenmemelidir.
- Çok soğuk ve çok sıcak yiyecek ve içecekten kaçınmalıdır.
- Çok sıcaktan sonra çok soğuk besin alınmamalıdır.
- Çok sert şeyler ısırılmamalıdır.
- Dişlere yapışan besinlerden uzak durulmalıdır.
- Bal ve tuz karışımına biraz sirke eklenmesi ile elde edilen karışımla dişler temizlenmelidir.

Chauliac çuruk tedavisinde, şarap, nane, biber veya diğer bazı ajanlardan ibaret karışımlarla ağız çalkalamayı, daha sonrada **mür yağı**, **mastiks(sakız reçinesi)** ve **kafur (antiseptik etkilidir)** ile kaviteyi doldurmayı önermiştir.

Çekilen dişlerin yerine sığır veya insan dişleri kullanılabileceğini belirtmiştir.

Yine diş dolgusunun nasıl yapılacağından söz etmiş,
diş çekiminde kullanılan **pelikan** denilen aletlerden de
bahsetmiştir.

Diş çekiminin hekimlerin kontrolündeki berberler
tarafından veya **dentator** adı verilen dişçiler tarafından
yapılmasının uygun olacağını belirtmiştir.

Operasyon öncesi hastanın acısını dindirmek için
afyon, banotu, adamotu, sarmaşık gibi maddelerin
nasıl kullanılması gerektiğini açıklamıştır.

Floransalı Falcucci

İlk kez dişlerin anatomisi ve embriyolojisinden bahseden kişidir.

Kitabında teşhis ve tedavi yöntemleri bir arada toplu bir şekilde anlatılmakta, diş çekimi ve epulis ameliyatları açıklanmaktaydı.

Sallanan dişler için ligatür önerilmiştir.

Sığır kemiğinden yapılmış dişlerin veya ölülerden alınan dişlerin protez yapımında nasıl kullanılacağını da anlatan

Falcucci,

ölü insan dişlerinin sağlam kişilere implante edilebileceğini ifade etmiştir.

Giovanni d'Arcoli

Dişlerin anatomisi ve dişlerle ilgili hastalıklardan ve diş çekimlerinde kullanılan pelikan ve benzeri aletlerden söz etti.

Çürük dişlerin tedavisinde dolgu maddesi olarak altın kullanılmasını önermiştir.